

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. IV. De distinctione & specificatione Potentiarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

esse eiusdem speciei, quæ habent eadem speciei principia, & terminum, motus v. g. quo homo seipsum mouet, & quo mouet alium hominem. Ex quo vterius inferunt, motum à se non esse ex naturâ suâ immanentem, & consequenter nec vitalem. Quæ non coherent cum hic dictis: quia si motus in alio oritur à potentia accidentali distinctâ, motus autem in se ab ipsâ animâ, iam illi motus erunt diuersi in specie, sicut motus hominis & leonis ex diuersitate principiorum, & vnus per se erit immanens, & consequenter vitalis, id est, motus à se ortus ab ipsâ substantiâ animæ immediatè, alter verò, qui oritur à potentia distinctâ accidentali, id est motus in alio, erit per se transiens, & consequenter non vitalis.

- 116 Absolutè autem impugno eam sententiam, quia in tantum dicimus ignem in aliis producere calorem solum mediâtè, in quâtu ipse calor, in igne existens est productiuus alterius: quod probatur experientiâ caloris existentis in aquâ & ferro, & calefacientis eodem modo ac quando existit in igne: potentiam verò aliam ab igne & calore distinctam, quâ in passio extraneo calor produciatur, non admitto. Cum ergo motus localis animæ, qui produciatur ab ipsâ animâ, in se immediatè non sit productiuus alterius motus localis, non possumus dicere, in animâ idem, quod in igne, nempe motum in alio procedere mediâtè ad animâ, & immediatè à motu in se, sicut diximus, calorem in alio procedere mediâtè ab igne, 117 quia procedit immediatè à calore ignis. Assignare verò alteram potentiam distinctam, omnino est ad libitum; neque exemplo ignis potest villo modo suaderi, vt constat ex dictis. Imò potius inde suaderetur oppositum: nam si calor ignis non esset productiuus alterius caloris, non diceremus, ignem in se producere calorem immediatè per suam potentiam, & mediâtè in alio subiecto per aliam potentiam calefactiuam distinctam; sicut lux producit calorem in se ipsâ per se, si eius subiectum capax sit caloris, & in alio subiecto etiam producit calorem per seipsam, quando proprium non habet calorem. Ideoque dixi in Physicis, si ignis impediretur miraculose ne haberet in se calorem, & illi applicaretur passum, illud calefacturum immediatè. Ergo ob instantiam ignis non est distinguenda potentia loco-motua respectu alterius.

SVBSECTIO QVARTA.

Non distinguuntur potentia ab Animâ.

- 118 VLTIMA ergo & vera sententia omnes potentias, nullâ exceptâ, realiter identificat cum animâ. Hanc tenent Nominales omnes, Gregorius, Gabriel, Ocham, Marfilius, & alij apud Rubium & Conimbricenses supra, Henriquez Quodlibeto 3. quæst. 14. D. Bonaventuram in 1. distinct. 3. quæst. 3. & Scotum in 2. distinct. 16. quæst. vnicâ, quem Scotista omnes sequuntur. P. Hurtadus hic disputat. 4. §. 42. & recentiores communiter, Probatur Primò auctoritatè expressâ D. Augustini de Spiritu & animâ, cap. 4. & 13. 119 vbi hæc habet: *Animæ quæ secundum sui operis officium variis nominibus nuncupatur: dicitur namque vitalis, dum vegetat; spiritus, dum contempletur; sensus, dum sentit; animus, dum sapit: ista ta-*

men non differunt in substantiâ, sicut in nominibus, quoniam anima ista vna anima est. Augustino subscribunt Isidorus & Bernardus, ille lib. 11. Etymologiarum, his verbis: *Animæ dum viuificat corpus, anima est; dum vult, voluntas; dum intelligit, mens; dum recollit, memoria; dum aliquid sentit, sensus.* Bernardus verò Sermonem 11. in Cantica: *In animâ tria intueor, rationem, memoriam, & voluntatem; hæc tria eandem esse animam.* quod idem alibi repetit.

Hæc probatur à nonnullis Primò, quia anima 120 concurret immediatè, & continet omnes formalitates actus, ergo est potentia adequata, ergo non eget aliâ distinctâ. Secundo, quia sunt impossibiles tales potentie distinctæ, ergo non dantur de facto. Vtrumque argumentum proposuimus supra, & ostendimus carere vi; idè censéo solum probari hanc sententiam argumento satis trito, quo simplicitatem vnionis, homogeneitatem graduum intensiōis, & partium animalis probauimus, quia scilicet non sunt multiplicandæ entitates sine necessitate: sed hanc non esse in præsentem, ostensum est argumentorum solutione, ergo non sunt distinguendæ potentie ab animâ. Nec valet dicere, In ordine ad potentiam absolutam non repugnat animæ egens potentie distinctæ, ergo de facto datur; non, inquam, valet: quia statuta in ordine ad potentiam absolutam vt possibili eâ duplici differentiâ animarum, aliâ quæ eget potentia (quia in hoc nulla relucet contradictio) & aliâ quæ non eget (quia etiam in hoc non est repugnantia) conuenientiùs philosophamur, quando non est in oppositum ratio, si dicamus, eam, quæ de facto datur, non egere eis potentia, quia hoc modo fugimus multiplicationem entitatum sine necessitate, quam aduersarij non fugiunt, vt dixi supra in simili de vnione, &c. Hæc ratio adiuncta auctoritatè tantorum Patrum, probabilior facit nostram sententiam, quam nolo certiorē facere quàm ipsa, prout intendunt nonnulli, sed sine effectu, vt iam vidimus.

An autem ratione nostrâ distinguatur intellectus ab animâ, dixi in simili de potentia materiali in ordine ad formas, vbi ostendi, posse distingui, & rationem illius reddidi Disputatione 11. Physicæ à numero 35.

SECTIO IV.

De distinctione & specificatione Potentiarum.

NON disputo de distinctione potentiarum ab 122 animâ, de hoc enim fusè satis Sectione præcedenti; sed de distinctione potentiarum inter se, item & de specificatione. Pro quâ quæstione supponimus, eas distingui ab animâ, & inquirimus duo: primum est, quæ sufficiant ad distinguendas potentias eiusdem animæ; secundum verò, quæ sufficiant ad diuersificandas specie potentias diuersarum animarum.

SVB-

SUBSECTIO PRIMA.

Quid de questione in primo sensu.

CIRCA primum possunt tria inquiri: Primum, utrum ab eadem potentia possint oriri plures actus diuersi specie. Cui facile respondeo, etiam genere diuersos posse: ab eodem enim intellectu possunt oriri assensus & dissensus, amor & odium à voluntate, in omnium sententia; item visio albedinis & nigredinis ab eodem visu, &c. Ratio est, quia potentia est causa æquiuoca, in qua possunt plures effectus diuersi contineri, ut patet in Deo, in igne continente calorem, lucem, &c.

Secundò potest dubitari, utrum è contrario à diuersis specie potentis possint oriri actus solo numero distincti. Hæc difficultas etiam extenditur ad potentias diuersas diuersarum animarum. Qui dicunt, actus seipsis essentialiter pendere à potentiis, necessariò tenentur negare, quia actus ortus ab hac potentia determinatè & essentialiter respicit potentiam specie diuersam à potentia, quam respicit determinatè ille alius actus, ergo differunt specie. Patet consequentia, quia respectus determinati ad diuersas specie potentias differunt specie: ideo enim actus circa obiecta diuersa, essentialiter sunt diuersi, quia seipsis respiciunt illa obiecta. Vnde inferes, minus consequenter locutos eos, qui ex vna parte dicunt, actus seipsis pendere à potentiis essentialiter; ex altera verò docent, à diuersis specie potentis posse actus eiusdem speciei oriri. Nos verò, qui actus per actionem distinctam dicimus oriri, respondemus, probabile esse, posse à diuersis potentis actus eiusdem speciei oriri, sicut calor potest oriri à luce, ab igne, & ab altero calore. Ratio est, quia illi actus, licet de facto oriantur à potentiis diuersis, ex se tamen sunt indifferentes, ut qui modo oritur ab hac, possit oriri ab illa, licet per diuersas actiones; ideoque non sunt diuersi in specie, sicut materia prima, quæ de facto habet diuersam formam, non propterea est diuersa, nam ex naturâ suâ, quæ iam est sub formâ equi, potuit esse sub formâ humanâ; & è contrario quæ sub hac, potuit esse sub equinâ. essent autem diuersa, si quilibet determinatè & essentialiter esset alligata diuersæ formæ.

Obiicies Primò: Actus habent primariam connexionem cum potentiis à quibus oriuntur, sicut ipsæ potentia cum essentiis à quibus dimanant; sed quælibet res specificatur ab eo cum quo habet primariam connexionem, ergo actus sunt diuersi pro diuersitate potentiarum, & hæc diuersa pro diuersitate essentialium à quibus oriuntur. Ob hoc argumentum inclinant in oppositam sententiam recentiores nonnulli, quibus si obiciat, calorem, à quacumque causâ producat, esse eiusdem speciei, etiam si habeat primariam connexionem cum igne & aëre diuersis; respondet, primariam connexionem cum rebus diuersis arguere diuersitatem in potentiis vitalibus, & in eorum actibus, non verò in non-vitalibus.

Si verò ulterius eos urgeas exemplo potentia loco-motua hominis & Angeli, quæ non est vitalis in eorum sententiâ, & tamen est diuersa specie in homine ab eâ quæ est in Angelo, ergo

etiam res non vitalis est diuersa propter primariam connexionem cum re diuersa in specie;

Respondet ulterius, id quod est pura passio, alicuius, & non est dispositio ad aliud, etiam si non sit vitale, diuersificari propter primariam connexionem cum rebus diuersis, ideoque potentiam loco-motiuam, quæ non est dispositio, esse diuersam in homine & Angelo, non verò calorem ignis & aëris, quia calor simul est passio, & dispositio ad aliam formam. Hæc doctrina multo valde displicet. Primò enim videtur solium verbis ludere *primaria vel non primaria*, nam lux non est dispositio, & habet primariam connexionem cum Sole & igne, & tamen non est diuersa specie, ergo non sufficit habere primariam connexionem cum re diuersa, & non esse dispositionem ad hoc ut diuersificetur. Secundò displicet ob hanc rationem à priori, quia primaria connectio cum rebus diuersis in tantum arguit diuersitatem, in quantum ex diuersitate terminorum arguitur diuersitas respectuum; ergo quocumque datur hæc primaria connectio cum rebus diuersis, debet dari diuersitas in ipsa connectione, & in istis rebus, quibus est connectio identificata, hæc prædictæ res sint vitales siue non, siue sint dispositio siue non; quia per hæc non tollitur illis primaria connectio; ergo non rectè ab his Auditoribus assignatur differentia inter calorem, & potentias vitales. Tandem, quia si est connectio cum rebus diuersis specie, siue ea sit primaria siue secundaria, causabit diuersitatem; hæc enim oriuntur à quocumque defectu, ut & alibi ostendi, ab obiecto etiam materiali, essentialiter tamen ab actu respectu actum specificari. Respondet ergo eorum argumento, primariam connexionem determinatam cum rebus diuersis arguere diuersitatem, in quacumque re sit illa connectio determinata, connexionem autem indeterminatam cum rebus diuersis non arguere diuersitatem. Ratio est, quia eadem extrema respiciunt essentialiter, & eodem modo duæ illæ res, calor v. g. ignis respicit indeterminatè ignem vel aërem, & calor aëris indeterminatè aërem vel ignem; vnde eadem extrema & eodem modo respiciuntur ab utroque, ideo nec mirum, si non differant inter se. Quando autem est connectio determinata ad res diuersas, tunc vna habet respectum essentialiter diuersum ab altera, & consequenter differt ab illa: ideoque dixi alibi, non posse oriri actiones eiusdem speciei ex diuersis potentiis, secus verò actus, quia actiones determinatè respiciunt causas essentialiter à quibus fiunt, actus verò indeterminatè, eas enim acta respiciunt per aliquid sibi superadditum; possunt ergo & actus & potentia eiusdem speciei actu oriri à diuersis essentiis, quia tamen eas indeterminatè respiciunt, non differunt inter se.

Obiicies Secundò: Visus non potest audire, nec auditus videre, ergo vna potentia non potest efficere actus eiusdem speciei cum actibus alterius. Respondet facile, à me non dici, quamlibet potentiam posse facere omnes actus similes his quos efficit quælibet altera diuersa; vnde concedo, visum & auditum non conuenire in actibus, nego tamen inde inferri, nullas posse, possunt enim esse aliqua, quæ non habeant obiecta adæquate diuersa & distincta, ut ea habeant visus & auditus, sed solum inadæquate distincta, ut ea

ut ea habent visus & sensus communis, eiusmodi autem potentia cur non poterunt circa obiecta, in quibus conueniunt, habere actus eiusdem speciei? Ratio à priori totius meae conclusionis est, quia, ut dico, principia absolute differant specie, sufficit, si aliquas operationes diuersas habeant, licet non omnes; ergo poterunt duae potentiae specie diuersae habere actus aliquos eiusdem speciei. Adde, etiam si actus omnes vtriusque potentiae eiusdem essent speciei, posset tamen illas potentias specie differre, vel quia determinate respiciunt diuersa subiecta, vel quia respiciunt diuersas actiones speciei, quia (ut dixi supra) actiones necessario sunt diuersae pro diuersitate causarum; vel quia, licet nihil diuersum vna ab altera respiciat, adhuc per suammet entitatem possunt diuersitatem habere: si enim res non operatiuae possunt seipsis differre, cur non poterunt & operatiuae seipsis differre, licet non differant propter operationes? certe nullam video in hoc repugnantiam. Idem ob eandem rationem dicendum est de essentia in ordine ad potentias, scilicet, posse duas essentias diuersas habere omnes potentias eiusdem speciei.

130 Sed virgebis: Ergo de facto erunt eiusdem speciei actus internus phantasiae, & externus visus circa colorem; item actus visionis bruti & hominis, actus cognoscituius Angelicus & humanus, quod videtur falsum esse. Quod obicitur de actibus, potest etiam obici de potentiis. Respondendo, non quia (ut iam dixi) duae essentiae possint habere actus aut potentias eiusdem speciei, idem omnes debere illas habere similes, quare nego sequi, actus humanos esse eiusdem speciei cum actibus bruti aut Angeli. Ratio est: nam, licet in ordine ad potentiam absolutam non repugnet, essentias diuersas habere potentias & actus similes, connaturalius tamen est, ut à diuersis essentia diuersae potentiae, & ab his diuersi actus oriantur, quando aliunde non est ratio cogens. Quod obseruo propter calorem & lucem: cum enim experiamur similitudinem inter calorem ignis & aeris, & hi mutuo producantur, quantumvis à diuersis oriuntur essentia, adhuc eos similes dicimus. Lux etiam (licet non improbabile sit, lucem Solis differre à luce ignis, quod vel ipsis oculis patere videtur) quia solum penes magis & minus differt, dicitur esse eiusdem speciei; in actibus vero bruti & hominis, ac Angeli nullam habemus rationem, cur eos similes dicamus, imò potius diuersitas dispositionum, quae ad illos requiritur, adiuncta principiorum diuersitate, satis efficaciter probat, eos esse diuersos, sicut dicimus, diuersam formam hominis & leonis propter diuersas dispositiones, quas exigunt ut informant materiam.

131 Tertiò potest dubitari, vnde colligatur, potentias eiusdem suppositi distingui inter se formaliter.

Quidam dicunt, eas distingui ex diuersis obiectis formalibus. Sed impugnantur facile, quia idem obiectum formale habent intellectus & voluntas, ut alibi dixi, quae tamen inter se distinguuntur; aliunde è contrario visus est vnica potentia, & determinatur ad plura obiecta formalia, albedinem, nigredinem, &c.

Alij vero dicunt, distingui ex actibus diuersis. Sed contra, quia apprehensio, & iudicium, af-

sensus & dissensus ab eadem sunt potentia, cum tamen inter se etiam genere distinguantur.

Alij Tertiò id explicant ex valde diuerso modo tendendi, quia scilicet intellectus tendit per representationem, voluntas vero per impulsu. Quod si eis obiciatur, etiam esse diuersum modum tendendi per assensum à modo tendendi per dissensum, cum tamen vterque sit ab eadem potentia; Respondent, assensum & dissensum conuenire in ratione praecipua imaginis & representationis obiecti; quod autem id fiat assentiendo aut dissentiendo, habere se omnino per accidens. Sed contra, quia magis oppositi modi tendendi sunt per fugam ab obiecto, & per accessum ad illud, quod fit per odium & amorem, quam modi tendendi per representationem, & per amorem obiecti, & tamen representatio & amor non pertinent ad eandem potentiam, pertinent verè amor & odium; ergo ex diuerso modo tendendi non rectè infertur potentiarum distinctio.

Res est difficilis in aliorum principis, forte in meis facilior. Primò enim dicimus, in ordine ad potentiam absolutam posse esse vniam potentiam vniuersalem, quae efficiat idem quod omnes aliae; item posse esse alias contractiores, vniam ad intelligendum, aliam ad volendum; & rursus alias contractiores, vniam praecise ad amandum, aliam ad odio habendum; vniam ad assentiendum, ad dissentiendum alteram; vniam ad apprehendendum, alteram ad iudicandum; vniam ad videndum solam albedinem, alteram ad solam nigredinem; &c. de aliis potentiis respectu diuersorum obiectorum. Moueor ad hoc, quia in his omnibus potentiis, ut à nobis posita sunt, nulla apparet contradictio, repugnancia nulla, ergo possibiles sunt, sicut in habitibus supernaturalibus omnes concedunt, posse esse magis & minus vniuersales. Statuta autem in ordine ad potentiam absolutam, hac potentiarum diuersitate, quales sunt quae de facto existunt, non potest omnino certò definiri, praesertim in internis, in quibus nullum habemus vestigium, quo possimus deprehendere earum distinctionem: nihilominus tamen satis probabiliter dicitur, ad assentiendum & dissentiendum solum dari vniam potentiam, quia omnes hi actus conueniunt in ratione representationis, conueniunt in dependentia à specie impressa, in necessitate qua sunt, &c. in quibus non conueniunt cum odio & amore, quae non sunt ab specie, sed praerequirunt cognitionem manifestantem obiectum, ideoque ab eadem potentia fiunt. Et licet videantur oppositi actus valde, odium & amor, si comparentur respectu eiusdem obiecti, absolute autem non ita opponuntur, quia omne odium vel est formaliter (ut volunt aliqui) vel saltem virtualiter amor oppositi obiecti; vnde oportuit, ut hi duo actus ad eandem potentiam pertinerent. In potentiis materialibus phantasiae & appetitus idem dicendum est, quod in intellectu & voluntate, ut proximè diximus: in aliis vero externis facilius earum distinctio deprehenditur, & ex obiectorum diuersitate; visus enim respicit colores, auditus sonos, olfactus odores, &c. & ex diuersitate organorum, quae requiruntur à praedictis potentiis. Cur autem non detur vna potentia ad videndam albedinem, alia ad nigredinem pro diuersitate horum obiectorum, inde facile colligitur, quia omnes

omnes hi actus requirunt eandem partem materiæ, eadem organa, & dispositiones.

- 136 Præterea numquam contingit, ut quis habeat potentiam ad videndum vnum colorem, & non alterum, si applicetur; item ad audiendum vnum sonum, & non alium, licet detur vis ad videndum, sine vi ad audiendum, & è contrario: è quibus rectè inferitur, non esse distinctam potentiam visivam albedinis & nigredinis, licet distinguatur auditiva & visiva, id est, dispositiones ad audiendum esse distinctas à dispositionibus ad videndum, in ipsis autem potentiis dari eam diversitatem, si vera esset Thomistica sententia, eas distinguens ab animâ, prout nunc supponimus.

SUBSECTIO SECUNDA.

Quid de questione in secundo sensu.

- 137 CIRCA secundum de potentiis diversorum subiectorum inquiri potest, utrum ex diversis essentiis diversæ oriatur potentia. Et quidem posse oriri diversas, certissimum est; posse item & similes, constat ex dictis de actibus respectu potentiarum: eodem enim modo potentia ad essentias, quo actus ad potentias comparantur. Vnde, si ex diversis potentiis actus similes oriri possunt, poterunt & potentia similes ex diversis essentiis emanare: de facto autem ex diversis essentiis diversæ potentia, & ex diversis potentiis diversos actus oriri, casu quo distinguantur, probabilius esse, constat ex dictis. De specificatione potentiarum, & actu ab objectis, quod est ultimum caput eas specificans, egimus magnâ ex parte & in Logicâ, & in Physicis.

- 138 Vtrum autem potentia respiciant obiectum in communi, v.g. coloratum ut sic, sonum ut sic, &c. an verò sonos & colores in particulari, explicatum est Disputat. VII. Physicæ à num. 21. ubi causas ad suos effectus, & potentias ad sua obiecta in particulari dicere ordinem essentialem & determinatum, imò à parte rei nihil aliud esse coloratum ut sic, v.g. quam omnes colores in particulari; effectum ut sic, quam omnes effectus in particulari, fusè satis probatū est: videantur ibi dicta.

A quibus autem obiectis specificentur potentia, dictum est Disputatione I. Logicæ à num. 13. ubi de obiectis specificativis actuum egimus. Cum enim potentia non aliter specificentur ab obiectis, nisi mediis actibus quos producant, idem est agere de obiecto specificante actus, ac de specificante potentiam, & è contrario. Primò ergo ibi statuimus, actus specificari ab obiectis formalibus, in quo conveniunt omnes: deinde breviter ostendi, etiam actus specificari ab obiectis materialibus, cuius sententiæ ultimam manum huc reiecit; vix autem aliquid aliud est quod addatur.

- 139 Dico tamen, hanc difficultatem ferè totam esse de nomine: nullus enim negare potest, magis differre duos actus inter se, qui propter eandem rationem formalem ament duo media specie diversa, unus vnum, alter alterum; quam differant duo alij actus, qui & motuum & media eiusdem omnino speciei habeant. Hæc de re certa: an autem ea differentia dicenda sit specifica, an non, sed numerica tantum, questio est de solo nomine, in quâ puto convenientius dici, esse specificam, ut eo loci insinuavi, & iam breviter probo,

quia actus tam essentialiter respicit obiectum materiale proximum (de quo solum est questio, nam de remoto certum est, ut dixi ibidem, non specificare actum) quam respicit obiectum formale, utrumque enim respicit per suam essentiam, & non per aliquid sibi superadditum; ergo ab obiecto materiali diverso, diversus erit actus, sicut à formali. Patet consequentia, quia ordo & relatio diversa est à diversitate termini, quem respicit essentialiter.

Dices, id solum esse verum de termino formali & primario, non verò de secundario. Sed contra Primò, quia terminus seu obiectum materiale, licet minus principaliter respiciatur, respicitur tamen essentialiter, ergo ex eius variatione debet actus absolute variari; sicut, licet materia sit pars minus principalis hominis, sufficit tamen eius varietas ut homo varietur in specie. Ratio est, quia malum (quale est diversitas) ex singulari defectu provenit. Contra Secundò, idem obiectum formale diversificat actum, quia ipsum in se est diversum, & non potest tribuere solum vnam partem suæ diversitatis, quin totam actui ad ipsum terminato tribuat. Atqui etiam obiectum materiale est in se diversum, nec potest communicare partem diversitatis sine altera, quia hæc quasi communicatio est necessaria & indivisibilis, ergo debet obiectum materiale diversificare, non secus ac formale. Confirmatur, quia, si potest obiectum, quod essentialiter respicitur, non tribuere actui suam diversitatem, poterit etiam quis dicere, nec ab obiecto formali diversificari actum, sed ulterius requiri diversitatem utriusque obiecti formalis & materialis, quod nullus dicit.

Probatum Secundò Conclusio, quia negari nequit, in ordine ad prudentem æstimationem notabiliter differre actum, quo quis vult ob Deum summè dilectum vitam profunderè, ab actu quo ob eundem finem vult moderatè bibere: sed hi actus differunt solum in obiecto materiali, ergo diversitas huius obiecti sufficiens est ad diversificandos actus in specie. Idem est in intellectu: quis enim neget, diversos esse in specie discursus inferentes ex iisdem præmissis valde diversas conclusiones? Certè, qui hoc negaret, facilius etiam posset negare, non differre inter se specie actus inferentes eandem conclusionem ex diversis principiis; ergo dicendum est, ab utroque obiecto actus & potentia diversificari. Nec obest, si dicas, Theologos omnes affirmasse, visiones Beatorum esse eiusdem speciei, licet diversa obiecta materialia, id est diversæ creaturæ in Deo respiciant, eò quod habeant idem obiectum formale. Non, inquam, obest; quia etiam id antiquis, qui ex professo rem hanc non examinarunt, doceatur, contrarium tamen iam est commune inter recentiores, pro quibus rationes ferre, constat ex dictis.

Hic adverte differentiam inter actus respectu obiectorum, & inter eosdem respectu potentiarum; quòd, cum actus respiciant obiecta per suam essentiam, evidens sit, actus cognoscere de facto diversa obiecta, esse diversos inter se, quia in illis non distinguitur posse recipere obiecta ab actuali respectu, sicut supra diximus de actionibus; quia verò iidem actus respiciunt potentias per actionem, & unionem superadditam, quâ

quæ de facto ab illis oriuntur, & in eis recipiuntur, inde fit, ut non sit certum argumentum, Actu oriuntur, & sunt in diuersis potentiis, ergo actu diuersificantur inter se; diuersitas ergo hæc debet desumi ex diuersitate potentiarum, à quibus actu oriuntur, & possunt oriri, iuxta dicta in totâ hæc Sectione.

Aduerte deinde, potentias, si distinguantur, produci à propriis essentiis, sicut & alias passionibus; materialiter verò causari spirituales à solâ animâ rationali, materiales verò hominis à solâ materiâ; quia, cum ob suam materialitatem debeant habere subiectum materiale, quod non est anima; & ut recipiantur in hac nulla sit ratio, quia ad eam determinandam sufficit illi esse præsentem, non est cur illis duo subiecta tribuamus; ponantur ergo in solâ materiâ. Neque hæc op-

ponuntur eis quæ suprà diximus, scilicet, actus materiales recipi etiam in animâ rationali: nam ibi est necessarium, ut anima reddatur sentiens; at ut reddatur potens operari, non est necessarium, in eâ recipi comprincipium operationis, concusæ enim etiam sine mutuâ receptione inuicem iuuantur, ut alibi fusè probaui; potentie verò brutorum è contrario in solâ recipiuntur animâ, quia cum hæc sit materialis, illis tribuet materialitatem; & connaturalius est, ut hæc instrumenta recipiantur in causâ quæ illis vitur, quàm in aliâ, nisi in opposito ratio steterit, quam non stare in præsentem, certum est: nam in materiâ solùm deberent recipi, & quod tamquam materiales petant subiectum materiale; atqui animus bruti est materialis, ergo in hoc & non in materiâ recipiendæ sunt.

DISPUTATIO. QUARTA.

De Specie impressa.

TSI ordo doctrinæ postulare videtur, ut post Disputationem de potentiis in communi, ad eas in particulari descendamus; quia tamen quæ de illis dicenda sunt, pendunt magnâ ex parte à notitiâ specierum, oportuit Disputationem de his interponere. Nomine *speciei impressæ* intelligimus in præsentem qualitatem quamdam productam ab obiectis, ut eorum loco ad cognitionem eorumdem concurrat. Circa quas inquiremus Primò, an dentur, & in quibus potentiis; Secundò, quales sint; Tertiò, quâ ratione producantur; Quartò, quo pacto ad cognitionem concurrant; Quintò, quomodo destruantur. De speciebus agunt communiter Theologi cum D. Thomâ Parte 1. quæst. 55. art. 2. & quæst. 78. art. 3. & alibi; Philosophi verò in præsentem.

SECTIO I.

An dentur Species impressæ, & in quibus potentiis.

2 **M**TRVM est, in quot sententias abierint Doctores circa existentiam specierum: quidam enim eas omnino negant apud Conimbricenses lib. 1. cap. 6. quæst. 2. alij verò absolute eas concedunt in omnibus potentiis cognoscibilibus, alij in spiritualibus præcisè; alij è contrario in materialibus tantùm; neque tamen hi conueniunt omnino inter se, quia non omnes vniuersim in materialibus eas admittunt. Videantur Conimbricenses vbi proximè, & Toletus lib. 2. de Animâ, quæst. 33. nolo enim in eis referendis & refutandis immorari; ex dicendis enim pro nostra sententiâ aliorum ruerent opiniones: quo etiam pacto breuius nos ab hac difficultate expediamur, de quâ longissimè disputant nonnulli.

SUBSECTIO PRIMA.

In potentiâ visivâ dantur Species.

PRIMA CONCLUSIO. Potentia visiva eget speciebus ad cognitionem suorum obiectorum. Hæc est communissima, & probatur Primò ratione à posteriori deductâ ex innumeris experienciis, quas rectè perstringit Huetus in præsentem Disputatione 12. sect. 1. Nos efficaciores proponemus, aliquas circa illas difficultates mouendo.

Prima & præcipua fit ex reflexione: videmus enim, in speculis, in aquâ, & in corporibus diaphanis, impeditis à tergo corpore denso, apparere colores, figuras, &c. hoc autem non posset fieri, nisi à corporibus emissæ fuissent qualitates aliquæ ad speculum, & alia corpora diaphana, quæ refracta in eis corporibus rursus ad visum regrederentur, & illi repræsentarent obiecta. Circa quam experientiam occurrunt tres vel quatuor difficultates, ex quarum solutione roboratur magis existentia specierum.

Prima fit, quâ ratione in omnibus corporibus 4 densis non fiat reflexio specierum, cum omnia impediant, ne ultra ipsa species progrediantur. Responderet quis, rationem esse, quia ad reflexionem specierum coloris, lucis, &c. duo requiruntur, Primum, ut corpus, à quo incipit reflexio, capax sit qualitatis reflectentis: cum enim hæc reflexio non fiat per motum localem, sicut reflexio pilæ ex pariete, sed per productionem, oportet ut corpus à quo incipit reflexio, capax sit illius qualitatis, ut eam in se recipiendo rursus producat nouam; cumque non omnia corpora densa capacia sint recipiendi species, inde fit, ut non ex omnibus reflexio fiat. Ut autem productio huius qualitatis fiat contra corpus à quo incipit, requiritur Secundò ut illud corpus, à quo incipit reflexio, impeditum sit à tergo corpore alio opaco impediendo, ne species ulterius progrediantur viâ rectâ, quod in simili dixi in libris de Generatione, de calore. Hæc tamen ratio, iuxta